

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 40

Lýsingarprísur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leyardagin 16. oktober 1948

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

22 Árg.

Beinleiðis og óbeinleiðis skattur

Vegirnir, samfelagið gongur at fáa sær inntøkur til lands-húsarhaldið, eru skattirnir; beinleiðis skatt á ibúgvararnar ella avtøka á tær vörur, teir keypa.

Hin beinleiðis skatturin er hann, sum gevur mest stríð, og hann sum elvir mest illstöðu. Men hann er ivaleyst rættvisari enn hin, sum kemur inn ó-beinleiðis: við at leggja peninga-byrður á vörurnar.

Beinleiðis skattur verður lagdur á ta inntøku, tú forvinnur í árinum. Geva menn beint upp ella fæst gott eftirlit við upp-gávuni, kann ein rættiliga rætt-vis skattaálegging fara fram. Verður so væl ansað eftir at lætta um mannin, sum ringar umstøður hefur havt í árinum av sjúku, ella hann hefur stór-an barnaflokk, verða skatta-byrðurnar enn javnari. Tá verður tað hann, sum hefur tey góðu ráðini og tær lagaligu umstøð-urnar, ið letur tann lut, hann eigur av röttum at lata til lands-ins húsarhald.

Ódrvisi er við skatti av vör-um, tollurin, sum menn nú eru grammir at leggja eftir, og sum gevur ivaleyst mest í kassan, hartil eru teir pengarnir laga-ligari at fáa inn, ið fólk vilja jú hava vöruna, og tey fáa ikki vöruna út, uttan tey gjalda tollin. Tollurin verður ofta lagdur á vörur, sum allir ibúgvar lands-ins hava eins stóra trongd til, og sum rik og fátæk nýta eins av. Í slikum förum verður mað-urin við stórari inntøku at gjalda somu ella kanska minni peninga-mongd til tær almennu útreiðs-lurnar enn hin við litlari inntøku.

Her eru tó undantøk. Vit hava skreytvörutollin (luksustollurin) sum lagdur verður á vörur, ið ikki eru fyri neyðini, men sum menniskjan krevur, um hon hefur ráð at fáa sær tær.

Hugsar ein gjølla, kann tó verða hildið fram, at skreytvöru-tollurin skerpir enn meira tann framihjárætt, sum hin múgvandi hefur í samfelagnum. Ti dýrari, skreytvóran gerst, verri verður hjá honum, ið peningin trýtur, at fáa hana, meðan slik pris-hækkan ger litlan mun fyri hin mannin.

— Ringt er at fáa fullan skatta-javna í samfelagnum. Vit eru allir limir í samfelagnum, og eftir teirri áskoðan skulu vit øll lata okkara lut til at røkja samfel-agið. Men skal tað ikki verða sum tað var í fornum dögum, tá ið tey, ið minst áttu, einans bóru byrðurnar til samfelagið, meðan hini nutu tann framihjá-rætt einki at lata, má pening-urin verða tikin frá teimum, sum mestan hava, ti tey sita í vinn-um, sum væl geva av sær.

Alt hetta skulu teir stýrandi greiða og eisini greiða, hvørjar leiðir lagligastar og rættvisastar eru at fara, tá ið gingið skal verða eftir teim inntøkum, land-inum nýtist.

FØROYAR í donskum skúlabókum

Ofta er havt á máli av Føroy-ingum, at Danir vita ógvuliga lítið um Føroyar, bóast Dan-mark hefur havt Føroyar undir hond nú í nógv hundrad ár. Og um onkur kunnleikin er, so er hann skeivur og gevur ranga mynd av landi og fólki. Hetta er ivaleyst rætt. Danir hava litlan kunnleika til hesar oyggjarnar úti í Atlantshavi. Og orsøkin er, at tær lítið hava givið sær fær um tær, tær hava verið partur av Danmark, og lítið hefur verið vert at nevna tær.

Ein kann siga, at tað er broytt; nú í seinastum hava Føroyar og føroysk víðurskifti nógv verið frammi. Hetta er rætt. Men tað hefur verið mest í bløðunum; og blaðgreinir verða ógjølla lisnar, og ofta hava tær meira verið ein roynd at sýna fram stilitistiskt hegni og hava lagt dentin á tað lögna og ótrúliga, sum dámar blaðlesarum best.

Upplýsingar, sum virði hava, eiga at koma fram í bókum, og skrivaðar av monnum, sum rættan kunnleika hava, og sum vilja geva hann frá sær í rættum liki. Her eru fyrst skúlabókur at nevna. Úr skúla- og læribók-unum eigur fólk ið at fáa rætta og størstu vitan, og her hava danskar skúlabókur, danskar bókur um Norðurlanda víður-skifti, gloymt Føroyar, ella lagt upplýsingar fram, sum misvis-andi kunna vera.

Í hesum samburði kann vera

sagt, at Føroyingar hava einki at krevja. Jú, teir hava. Øll lond eiga at geva gætur, hvussu tey og víðurskifti teirra verða flutt fram í útheiminum. Danmark hefur verið tann partur, Føroyar og Føroyingar eru farnir igjögn-um út í hin heiminn. Føroyingar sjálvir hava higar til ikki orka at gera líkliga vart við seg. Tað hefur ti verið og er ti umráð-andi, at onnur lond — og helst tey mesta sambandið er við bera okkum fram, sum vit best hava sømdir av.

Hans I. Hansen, Th. Heltoft og A. M. Sunesen hava givið út *Dansk Læsebog for Købstadskolen og Lands-byskolen med etaarige Klasser*. Hetta er ivaleyst góð lesibók, væl skipað og gott innihald, men Føroyingar kunna hava okkurt at siga um hana, sum teir hava um aðrar danskar læribókur og skúla-bókur.

Menn í okkara tíð hava hildið vera beinast at geva börnunum í skúlunum góðar og álitandi upplýsingar um teirra granna-fólk, tað kann fremja frið og gott lag fólkanna millum. Tað hefur eisini henda bókin. Hon gevur donskum börnum rættiliga góða hylling á »brøðrafólkum« teirra, livskor teirra, og sum tey geva seg til sjóndar í sínum bókmentum. Føroyar eru eisini sloppnar upp í part, men ein kann halda, at tær ikki hava fingið ta stöðu, tær eiga, og tær eru umboðaðar ógvuliga kollut og fátæksliga.

Í *fimta parti* undir bólknum *Yderst mod Norden* stendur söga *Joen paa Fuglefangst* eftir J. Falk Rønne. Henda sögan eigur at hava staðið í onkrari danskari jólabók fyri stuttum. Hon er ivaleyst væl meint. Hon er ætlað at geva myndina av ti djarva føroyska dreinginum. Men hon er senti-mental, og hann, sum verið hefur til bjargar, kann siga beinanvegin, at soleiðis gongur tað ikki til. Dansk børn hava her somu myndina av Føroyum, sum tey eru von við t.d. úr landalærni: mann, sum reiggjar í einum bergi, fuglar rundan um hann, ella menn við síðum skeggi, sum ganga og vaða og draga hvalir til lands. Tá ið hetta verður einasta mynd, tey hava av Føroyum, er ikki at undrast á, at tá ið tey siggja

ein Føroying, hugsa tey einans um fjöður, spik og tvöst og snik eins og hjá Grönlendingum. Hina nýggju tíðina vita tey einki um.

Tað næsta og einasta, ið sæst aftur til Føroyar, er í sjeýnda parti. Har er *Færosangen*. Fr. Petersen: *Eg oyggjar veit týtt* av Kai Hoffmann. Sangurin er settur í tann bólkin í bókini, sum teir kalla *De Danskes Øer*.

Hini Norðurlanda fólkini hava fingið sera góða rúmd. T.d. Ísland. Har er at nevna í sætta parti *Ísland í tusind Aar*. Mynd av Jón Stefansson: *Thingvalla*. Greitt verður frá kynstri Íslendinga, skurdkynstri og málarakynstri, gomlum og nýggjum. Síðan eru tær vanligu fornaldarsögurnar *Nial* o.s.fr., men eisini yrkingar av nýggjari íslenskum skaldum.

Men serliga er tað sjendi partur, ið mest er at leggja til merkis. Har stendur í IX bólk *Vore Brødre-folk*. Øll tey kærú »brøðrafólk« eru virðiliga drigin fram í hesum bólkni uttan hitt sætta: *Føroyar*. Har stendur yrking av Jónas Guðlaugsson: *Det nye Nord*. Yrkingin er randað við »vimpli«, sum sýnir *fimm* Norðurlanda-floggini. Jónas Guðlaugsson kvøður soleiðis í einum órindi:

»Se de trækker i Flok, disse sagnrige Svaner, som sang vore Drømme over Vaaben og Plov, over Danmarks Sletter og Islands Vulkaner og Norges Højfjæld og Sveriges Skov.« Sjálvandi heldur hesin Íslendingurin, tað ikki vera vert at nevna nakran svan, sum fleyg yvir oyggja-flokkini í Atlandshavi. Teir eru komnir upp í manntal, og teir telja ikki hinar við, sum enn grulva. — Soleiðis er hetta skúla-bókaverk, sum kanska eisini føroysk børn fara at nýta, skipað viðvíkjandi »brøðrafólkunum«. Tað er útgivið í 1947 og 1948, so tann nýgerð, sum komin er í gildi og tann ásannan av Føroyingum sum serstøk tjóð, ið framkomin er í hesum dögum, skuldu eisini verið komin fyri oyruni á hesum hövundum.

Sjálvandi hava vit ikki so nógv at leggja fram sum hinar brøðra-tjóðirnar. Men so frætt mundi tað verið, at tað kundi umboða Føroyar líkliga á einari lesibók. Føroyingar hava fingist við at skriva og nú eisini at roynt seg sum listarmenn, so okkurt